

SERIF v. GRČIJA

(Eur. Court H.R., 14.12.1999, no.38178/97)

V zadevi Serif proti Grčiji je Evropsko sodišče za človekove pravice (Druga sekcija), kot Senat, ki so ga sestavljali naslednji sodniki:

g. M. Fischbach, predsednik,
g. C. Rozakis,
g. B. Conforti,
g. P. Lorenzen,
ga. M. Tsatsa-Nikolovska,
g. A. B. Baka,
g. E. Levits, sodniki

in tudi g. E. Fribergh, sodna pisarna Sekcije,

na nejavni seji dne 2. decembra 1999 sprejelo naslednjo sodbo, izdano na navedeni datum:

POSTOPEK

1. Zadeva je zasnovana na pritožni proti Grčiji, ki jo je Evropski komisiji za človekove pravice (»Komisija«) v skladu s prejšnjim 25. členom Konvencije za varstvo temeljnih pravic in svoboščin (»Konvencija«) predložil dne 29. septembra 1997 grški državljani, g. Ibrahim Serif. Pritožba je bila registrirana dne 9. oktobra 1997 pod številko 38178/97. Pritožnikova zastopnika sta g. Sempahedin Emin, odvetnik, zaposlen v Komotiniju, in g. Tekin Akillioglu, odvetnik v Ankari, grško vlado pa zastopa njen agent, g. Aristomenis Komissopoulos, predsednik državnega pravobranilstva (Nomiko Somvulio tu Kratus).

Pritožnik se je med drugim pritožil, da njegova obsodba zaradi polastitve funkcije duhovnika znane veroizpovedi in javnega nošenja uniforme takega duhovnika predstavlja kršitev njegovih pravic po 9. in 10. členu Konvencije.

2. Dne 12. januarja 1998 se je Komisija odločila, da bo obvestila toženo Vlado o pritožbi, ter jo pozvala, naj predloži svoje pripombe o zadevi. Vlada je svoje stališče predložila dne 30. aprila 1998, pritožnik pa je nanj odgovoril dne 3. julija 1998.

3. Potem, ko je dne 1. novembra 1998 začel veljati Protokol št. 11 Konvencije, ter v skladu z njegovim členom 5 § 2, je bila zadeva dodeljena Sodišču.

4. V skladu s členom 52 § 1 Poslovnika Sodišča je predsednik Sodišča, g. L. Wildhaber, dodelil zadevo drugi sekciji. Senat, ustanovljen znotraj sekcije, sta ex officio sestavljala: g. C. Rozakis, sodnik, ki je bil izvoljen glede na Grčijo (člen 27 § 2 Konvencije in člen 26 § 1 (a) Poslovnika), in g. M. Fischbach, podpredsednik sekcije (člena 13 in 26 § 1 (a)). Ostali člani, ki jih je g. Fischbach določil v Senat, so bili: g. B. Conforti, g. P. Lorenzen, ga. M. Tsatsa-Nikolovska, g. A. Baka in g. E. Levits (člen 26 § 1 (b)).

5. Dne 17. novembra 1998 se je Sodišče odločilo povabiti stranki na obravnavo o sprejemljivosti in o bistvu zadeve. Obravnava je bila dne 26. januarja 1999.

Stranki so zastopali:

a) predstavniki Vlade

g. G. Kanellopoulos, višji svetovalec,
Državno pravobranilstvo, pooblaščenec Vlade,

ga. M. Telalian, namestnica pravnega svetovalca,
Ministrstvo za zunanje zadeve,

ter g. V. Kyriazopoulos, pravni asistent,
Državno pravobranilstvo, svetovalca

b) za pritožnika

g. T. Akillioglu,
g. S. Emin, odvetnika.

Obravnave se je udeležil tudi pritožnik.

6. Dne 26. januarja 1998 je Senat pritožnikove pritožbe po 9. in 10. členu Konvencije razglasil za sprejemljive, ostale točke pritožbe pa za nesprejemljive.

O DEJSTVIH

1. Okoliščine zadeve

7. Pritožnik je grški državljan, rojen leta 1951. Diplomiral je na teološki fakulteti, bivališče pa ima v mestu Komotini.

A. Ozadje zadeve

8. Leta 1985 je eden od dveh muslimanskih verskih voditeljev Trakije, rodopski mufti, umrl. Država je imenovala muftija ad interim. Ko je ta odstopil, je bil imenovan drugi mufti ad interim, g. MT. Dne 6. aprila 1990 je predsednik republike potrdil MT-ja kot rodopskega muftija.

9. V decembru 1990 sta dva neodvisna muslimanska člana parlamenta za pokrajini Xanthi in Rodopi od države zahtevala, naj organizira volitve za mesto rodopskega muftija, kot je to določala tedaj veljavna zakonodaja. Hotela sta, da država organizira tudi volitve za mesto drugega muslimanskega verskega voditelja Trakije, xanthijskega muftija. Ker nista dobila odgovora, sta se neodvisna člana parlamenta odločila, da bosta sama organizirala volitve v mošeji v petek, 28. decembra 1990, po molitvah.

10. Dne 24. decembra 1990 je predsednik republike na predlog ministrskega sveta ter v skladu s členom 44 § 1 Ustave sprejel zakonodajni akt (praksi nomothetiku petiehomenu), s katerim je bil način izbora muftijev spremenjen.

11. Dne 28. decembra 1990 so pritožnika izvolili za rodopskega muftija ljudje, ki so se udeležili petkovih molitev v mošeji. Pritožnik je skupaj z drugimi muslimani spodbijal zakonitost imenovanja MT-ja pred državnim svetom. Ta postopek je še vedno v teku.

12. Dne 4. februarja 1991 je parlament sprejel Zakon št. 1920 retroaktivno in potrdil akt z dne 24. decembra 1990.

B. Kazenski postopek proti pritožniku

13. Državni tožilec pokrajine Rodopi je sprožil kazenski postopek proti pritožniku po 175. in 176. členu Kazenskega zakonika, ker naj se bi polastil funkcije duhovnika »znane veroizpovedi«, in, ker je javno nosil uniformo takega duhovnika, ne da bi imel pravico do tega. Dne 8. novembra 1991 je kasacijsko sodišče odločilo, naj bo obravnava zadeve v Solunu, ker je bilo mnenja, da bi v pokrajini Rodopi lahko prišlo do nemirov.

14. Dne 5. marca 1993 je državni tožilec v Solunu pozval pritožnika pred enočlansko prvoinstanjsko kazensko sodišče (monomeles plimmelioidio) v Solunu, da mu bodo sodili za kaznivo ravnanje po 175. in 176. členu Kazenskega zakonika.

15. Pritožniku je kazensko sodišče v Solunu sodilo 12. decembra 1994. Pritožnika je zastopal odvetnik. Sodišče je zaslišalo številne priče tožilstva in obrambe. Čeprav je ena od prič navedla, da se je pritožnik udeležil verskih obredov, ni nobena od prič navedla, da bi pritožnik opravljal sodne funkcije, ki so po grškem zakonu poverjene muftijem. Nadalje so številne priče navedle, da uradna uniforma muftijev ne obstaja. Ena priča tožilstva pa je navedla, da je v začetku sicer muslimanom bilo dovoljeno nositi črn talar, v katerem se je pojavljal pritožnik, kasneje pa je to po krajevnem običaju postal privilegij muftija.

16. Dne 12. decembra 1994 je sodišče spoznalo pritožnika za krivega kaznivega ravnanja, ki ga določata 175. in 176. člen Kazenskega zakonika. Sodišče je zaključilo, da je do kaznivih dejanj prišlo med 17. januarjem 1991 in 28. februarjem 1991, v obdobju, v katerem je pritožnik v celoti opravljal funkcije rodopskega muftija, saj je opravljal poročne obrede, krste otrok, pridige in upravne dejavnosti. Sodišče je zlasti ugotovilo, da je 17. januarja 1991 izdal sporočilo drugim muslimanom o verskem pomenu praznika Regaib Kandil ter se jim istočasno zahvalil, da so ga izvolili za muftija. Dne 15. februarja 1991 se je kot mufti udeležil odprtja stavbe »Zveze turške mladine Komitiniya«, na sebi pa je nosil oblečilo, ki naj bi jih po muslimanskem običaju lahko nosil le mufti. Dne 27. februarja 1991 je izdal še eno sporočilo v zvezi s praznikom Berat Kandil. Dne 28. februarja pa se je, ponovno kot mufti, udeležil verskega shoda 2000 muslimanov v Dokosu, vasi v pokrajini Rodopi, kjer je imel glavni govor. Nadalje je sodišče ugotovilo, da je v javnosti večinoma nosil uradno uniformo muftija. Sodišče je pritožnika obsodilo na osemmesečno zaporno kazen, ki se lahko spremeni v denarno kazen.

17. Pritožnik se je pritožil. Obravnava njegove pritožbe pred tričlanskim kazenskim sodiščem (trimeles plimmelioidio) v Solunu, ki je zasedalo kot drugostopenjsko sodišče, je bila preložena na 24. maja 1995 in 30. aprila 1996, med drugim zato, ker MT, ki je bil imenovan za muftija, in, ki ga je tožilstvo pozvalo, ni prišel pričati. MT-ju so izrekli denarno kazen. Pritožbo so obravnavali dne 21. oktobra 1996. V odločitvi z istega dne je sodišče potrdilo obsodbo pritožnika in mu izreklo šestmesečno zaporno kazen, ki se lahko spremeni v denarno kazen.

18. Pritožnik je plačal denarno kazen in se pritožil na kasacijsko sodišče. Med drugim je navedel, da je drugostopenjsko sodišče napačno tolmačilo 175. člen Kazenskega zakonika, ker je bilo mnenja, da je kaznivo dejanje storjeno celo, kadar se oseba razglasi za duhovnika »znane veroizpovedi«, ne da bi opravljala katero koli od funkcij duhovnika. Nadalje sodišče ni upoštevalo pričevanja izvedenca, da uradna uniforma muftijev ne obstaja. Pritožnik je po 10. členu Konvencije imel pravico do izjav, za katere je bil obsojen. »Služba muftija predstavlja svobodno izkazovanje muslimanske veroizpovedi«, muslimanska skupnost ima po Atenskem mirovnem sporazumu z leta 1913 pravico izvoliti svoje muftije, torej njegova obsodba predstavlja kršitev 9. in 14. člena Konvencije.

19. Dne 2. aprila 1997 je kasacijsko sodišče zavrnilo pritožnikovo pritožbo. Zaključilo je, da je kaznivo dejanje po 175. členu Kazenskega zakonika storjeno, »kadar se nekdo pojavlja kot duhovnik znane veroizpovedi in opravlja funkcije duhovnika, vključno s katero koli upravno duhovniško funkcijo«. Sodišče je bilo mnenja, da je pritožnik storil to kaznivo dejanje, ker je se obnašal in pojavljal kot rodopski mufti in nosil uniformo, ki jo po mnenju ljudi nosi mufti. Sodišče se je zlasti sklicevalo na dogodke z dne 17. januarja 1991, 15. februarja 1991, 27. februarja 1991 in 28. februarja 1991. Kasacijsko sodišče ni posebej obravnavalo pritožnikovih ugovorov po členih 9, 10 in 14 Konvencije.

II. USTREZNA DOMAČA ZAKONODAJA IN PRAKSA

A. Mednarodni sporazumi

20. 11. člen Atenskega mirovnega sporazuma med Grčijo in drugimi na eni strani in otomanskim cesarstvom na drugi strani, ki je bil sprejet 17. maja 1913 in ga je grški parlament ratificiral z zakonom, objavljenim v Uradnem listu dne 14. novembra 1913, določa naslednje:

(izvirnik)

»La vie, les biens, l'honneur, la religion et les coutumes de ceux des habitants des localités cédées a la Grece qui resteront sous l'administration hellénique seront scrupuleusement respectés.

Ils jouiront entierement des memes droit civils et politiques que les sujets hellenes d'origine. La liberté, la pratique extérieure du culte seront assurées aux Musulmans.

...

Aucune atteinte ne pourra etre portée a l'autonomie et a l'organisation hiérarchique des communautés musulmanes existantes ou qui pourraient se former, ni a l'administration des fonds et immeubles qui leur appartiennent.

....

Les Muftis, chacun dans sa circonscription, seront élus par les électeurs musulmans.

...

Les Muftis, outre leur compétence sur les affaires purement religieuses et leur surveillance sur l'administration des biens Vacoufs, exerceront leur juridiction entre musulmans en matiere de mariage, divorce, pensions alimentaires (néfaca), tutelle, curatelle, émancipation de mineurs, testaments islamiques et successions au poste de Mutévelli (Tévliét).

Les jugements rendus par les Muftis seront mis a exécution par les autorités helléniques compétents.

Quant aux successions, les parties Musulmanes intéressées pourront, apres accord préalable, avoir recours au mufti, en qualité d'arbitre. Contre le jugement arbitral ainsi rendu toutes les voies de recours devant les tribunaux du pays seront admises, a moins d'une clause contraire expressément stipulée.»

21. Dne 10. avgusta 1920 je Grčija sklenila dva sporazuma z glavnimi zavezniškimi silami v Sevresu. S prvim sporazumom so zavezniške sile predale Grčiji vse pravice, ki so si jih pridobile v zvezi s Trakijo v mirovnem sporazumu, ki so ga podpisale z Bolgarijo v Neuilly-sur-Seine dne 27. novembra 1919. Drugi sporazum je obravnaval zaščito manjšin v Grčiji. Člen 14 § 1 drugega sporazuma je določal:

»Grčija pristane, da bo ukrenila vse potrebno v zvezi z muslimani, da se bodo vprašanja družinskega prava in osebne statusa urejala v skladu z muslimanskimi običaji.«

22. Dne 30. januarja 1923 sta Grčija in Turčija podpisali sporazum za izmenjavo prebivalstva. Dne 24. julija 1923 so Grčija in druge države na eni strani ter Turčija na drugi strani podpisale Lausanski mirovni sporazum. Člena 42 in 45 tega sporazuma nudi muslimanski manjšini v Grčiji enako zaščito, kot člen 14 § 1 Sevreskega sporazuma za zaščito manjšin. Istega dne je Grčija podpisala Protokol z glavnimi zavezniškimi silami, s katerim sta začela veljati oba sporazuma, sprejeta v Sevresu dne 10. avgusta 1920. Grški parlament je ratificiral tri zgoraj omenjene sporazume z zakonom, ki je bil objavljen v Uradnem listu dne 25. avgusta 1923.

23. V svoji odločitvi št. 1723/80 je kasacijsko sodišče ugotovilo, da je moralo upoštevati islamsko zakonodajo v določenih sporih med muslimani zaradi Atenskega mirovnega sporazuma iz leta 1913, Sevreskega sporazuma za zaščito manjšin iz leta 1920 ter Lausanskega mirovnega sporazuma 1923.

B. Zakonodaja, ki obravnava muftije

24. Zakon št. 2345/1920 določa, da so muftiji, poleg svojih verskih funkcij, pristojni za razsojanje o družinskih sporih in sporih glede dedovanja med muslimani, ker te spore obravnava islamska zakonodaja. Ta zakon določa tudi, da muftije neposredno izvolijo muslimani, ki imajo pravico voliti na nacionalnih volitvah in živijo v prefekturi, v kateri naj bi služil posamezni mufti. Volitve naj bi

organizirala država in vsi, ki imajo diplomo teološke fakultete, lahko kandidirajo. Člen 6 § 8 Zakona določa, da razglas kraljevega odloka določi podrobno ureditev volitev muftijev.

25. Ta odlok ni bil nikoli razglašen. Država je imenovala prvega rodopskega muftija leta 1920, naslednjega pa v marcu leta 1935. Junija 1935 je država imenovala muftija ad interim. V istem letu je imenovala rednega muftija. Tega pa je zamenjal novi mufti leta 1941, ko je Bolgarija zasedla Trakijo. Leta 1944 ga je grška država ponovno imenovala. Leta 1948 so grške oblasti imenovale muftija ad interim do leta 1949, ko je bil imenovan redni mufti. Ta je služil do svoje smrti leta 1985.

26. Po zakonodajnem aktu z dne 24. decembra 1990 so funkcije in kvalifikacije muftijev ostale v glavnem nespremenjene. Pravila za imenovanje muftijev je določila predsedniška uredba, ki je bila izdana na predlog ministra za šolstvo, ki se je moral prej posvetovati z odborom, ki ga sestavljajo krajevni predstojnik (nomarhis) in določeno število muslimanskih dostojanstvenikov, ki jih izbere država. Ta akt je izrecno razveljavil Zakon št. 2345/1920. V aktu je določeno, da ga mora potrditi zakon, v skladu s 1.odst. 41.člena ustave.

27. Zakon št. 1920/1991 je retroaktivno potrdil zakonodajni akt z dne 24. decembra 1990.

C. Zakonodajne določbe člena 44 § 1 Ustave

28. Člen 44 § 1 Ustave določa:

»V izjemnih okoliščinah, ko se pojavi izredno nujna in nepredvidljiva potreba, lahko predsednik republike na predlog ministrskega sveta sprejme zakonodajne akte. Te akte je treba predložiti parlamentu v odobritev ... v štiridesetih dneh«

D. Člena 175 in 176 Kazenskega zakonika

29. 175. člen Kazenskega zakonika določa:

»1. Oseba, ki se namerno polasti državne ali občinske funkcije, se kaznuje z zaporno kaznijo enega leta ali denarno kaznijo.

2. Ta določba velja tudi, ko se oseba polasti funkcije pravnika ali duhovnika grške ortodoksne cerkve ali druge znane veroizpovedi.«

30. Kasacijsko sodišče je bilo mnenja, da ta določba velja za primer nekdanjega duhovnika grške ortodoksne cerkve, ki še naprej nosi duhovniški talar (sklep št. 378/80). Omenjenega duhovnika so odstavili, ker se je pridružil Starim koledaristom, verskemu gibanju, ki so ga ustanovili grški ortodoksni duhovniki, ki so hoteli, da cerkev ohrani julijanski koledar. S sklepom št. 454/66 je kasacijsko sodišče sklenilo, da kaznivo dejanje po 175. členu Kazenskega zakonika stori tudi oseba, ki neupravičeno opravlja upravne funkcije duhovnika. V sklepih št. 140/65 in št. 476/71 je kasacijsko sodišče določilo uporabo 175. člena Kazenskega zakonika za primere oseb, ki so neupravičeno izvrševale verske funkcije ortodoksne duhovnika pri maševanju, krščenju otrok, itd.

31. Člen 176 Kazenskega zakonika določa:

»Oseba, ki v javnosti neupravičeno nosi uniformo ali insignije državnega ali občinskega uradnika ali verskega duhovnika, o katerih govori člen 175 § 2, ... se kaznuje z zaporno kaznijo do šestih mesecev ali z denarno kaznijo.«

E. Zakonodaja, ki obravnava duhovnike »znanih veroizpovedi«

32. Duhovniki grške ortodoksne cerkve in drugih »znanih« veroizpovedi uživajo po domači zakonodaji številne privilegije. Med drugim imajo verske poroke, ki jih izvajajo, enako pravno veljavnost kot civilne poroke, oproščeni pa so tudi služenja vojaškega roka.

GLEDE PRAVA

I. Očitane kršitve 9. člena Konvencije

33. Pritožnik se je pritožil, da njegova obsodba predstavlja kršitev 9. člena Konvencije, ki določa:

»1. Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi. Ta pravica vključuje svobodo spremembe vere ali prepričanja ter svobodo, da človek bodisi sam ali skupaj z drugimi ter zasebno ali javno izraža svojo vero ali prepričanje v bogoslužju, pouku, praksi in verskih obredih.

2. Svoboda izpovedovanja vere ali prepričanja se sme omejiti samo v primerih, ki jih določa zakon, in če je to nujno v demokratični družbi zaradi javne varnosti, za zaščito javnega reda, zdravja ali morale ali zaradi varstva pravic in svoboščin drugih ljudi.«

34. Vlada je zanikala, da bi prišlo do kakršne koli kršitve. Po njenem mnenju ni bilo nikakršnega vmešavanja v pritožnikovo pravico do svobodne veroizpovedi. Tudi, če bi do vmešavanja prišlo, bi bilo po mnenju Vlade to upravičeno po drugem odstavku 9. člena Konvencije.

35. Sodišče mora ugotoviti, ali je prišlo do vmešavanja v pravice pritožnika po 9. členu, in v primeru vmešavanja ugotoviti, ali je to bilo »določeno z zakonom«, uporabljeno za doseg zakonitega cilja in bilo »nujno v demokratični družbi« v smislu člena 9 § 2 Konvencije.

A. Vmešavanje

36. Pritožnik je trdil, da njegova obsodba pomeni vmešavanje v njegovo pravico svobodnega izvrševanja vere, skupaj z vsemi tistimi, ki so se zatekli k njemu po duhovno vodstvo.

37. Vlada je trdila, da ni prišlo do vmešavanja v pritožnikovo pravico do svobodnega izpovedovanja vere, ker 9. člen Konvencije ne zagotavlja pritožniku pravice, da vsiljuje drugim svoje tolmačenje grških obveznosti po Atenskem mirovnem sporazumu.

38. Sodišče opozarja, da je svobodna veroizpoved sicer stvar vesti posameznika, da pa med drugim vključuje tudi svobodo, skupaj z drugimi in v javnosti, izražati svojo vero v bogoslužju in pouku (glej, mutatis mutandis, Evropsko sodišče za človekove pravice, sodba Kokkinakis proti Grčiji z dne 25. maja 1993, Serija A št. 260-A, str. 17, § 31).

39. Sodišče nadalje opozarja na dejstvo, da je bil pritožnik obsojen zaradi polastitve funkcije duhovnika »znane veroizpovedi« in zato, ker je javno nosil uniformo takega duhovnika, ne da bi bil upravičen do tega. Kot je razvidno iz ustreznih sklepov domačega sodišča, so bili osnovni razlogi za obsodbo pritožnika izdaja sporočila o verskem pomeni praznika, govor na verskem shodu, izdaja drugega sporočila ob verskem prazniku ter pojavljanje v oblačilih verskega voditelja. Sodišče je glede na dane okoliščine zaključilo, da obsodba pritožnika predstavlja vmešavanje v njegove pravice po členu 9 § 1 Konvencije, »skupaj z drugimi in javno izražati svojo vero v bogoslužju in pouku«.

B. »Določeno z zakonom«

40. Vlada je navedla, da je bila obsodba pritožnika določena z zakonom, in sicer po členih 175 in 176 Kazenskega zakonika. Glede na način, na katerega so sodišča tolmačila te določbe, je bil izid pritožnikovega postopka predvidljiv. Po mnenju Vlade vprašanje, ali je bila obsodba pritožnika

določena z zakonom, ni v povezavi z Zakonom št. 2345 o volitvah muftijev ali z Atenskim mirovnim sporazumom. Vlada je navedla, da je Zakon št. 2345 nehal veljati zaradi nasprotnega običaja. Nadalje so določbe Atenskega mirovnega sporazuma, ki je bil sklenjen, ko Trakija ni bila del Grčije, postale brez pomena po prisilni izmenjavi prebivalstva leta 1923. Tedaj je Grčija zamenjala vse muslimane, ki so živeli na ozemlju, ki je bilo v grški lasti v času sklenitve Atenskega mirovnega sporazuma. Vlada je tudi navedla, da so določbe Atenskega mirovnega sporazuma nadomestile določbe Sevreskega sporazuma za zaščito manjšin v Grčiji in Lausannskega mirovnega sporazuma, ta dva sporazuma pa ne vsebujeta določb o volitvah muftijev.

41. Pritožnik je ugovarjal. Trdil je, da Atenski mirovni sporazum ostaja veljaven. Grški premier je to potrdil na diplomatski konferenci, ki je bila uvod v Lausanski mirovni sporazum iz leta 1923. Nadalje je kasacijsko sodišče potrdilo veljavnost Atenskega mirovnega sporazuma in tudi pravni strokovnjaki so bili tega mnenja. Muslimani nikoli niso sprejeli razveljavitve Zakona št. 2345.

42. Sodišču se ne zdi potrebno razsojati o vprašanju, ali je bilo sporno vmešavanje »določeno z zakonom«, ker je v vsakem primeru nezdružljivo z 9. členom Konvencije iz drugih razlogov (glej Evropsko sodišče za človekove pravice, sodba Manoussakis in drugi proti Grčiji z dne 26. septembra 1996, Poročila o sodbah in sklepih 1996-IV, str. 1362, § 38).

C. Zakoniti cilj

43. Vlada je trdila, da je imelo vmešavanje zakonit namen. Z zaščito oblasti zakonitega muftija so domača sodišča hotela ohraniti red v določeni verski skupnosti in v družbi na splošno. Hotela so tudi obvarovati mednarodne odnose v državi, na področju, nad katerim ima država neomejena pooblastila.

44. Pritožnik se z navedenim ni strinjal.

45. Sodišče se strinja, da je bilo sporno vmešavanje uporabljeno za dosego zakonitega cilja po členu 9 § 2, in sicer za »zaščito javnega reda«. Sodišče v tej zvezi opozarja, da pritožnik ni bil edina oseba, ki se je razglasala za verskega voditelja krajevne muslimanske skupnosti. Dne 6. aprila 1990 so oblasti imenovalе drugo osebo za rodopskega muftija, tako odločitev pa so spodbijali pred Državnim svetom.

D. »Nujno v demokratični družbi«

46. Vlada je trdila, da je bilo vmešavanje nujno v demokratični družbi. V mnogih deželah muftije imenuje država. Nadalje imajo muftiji v Grčiji pomembne sodne funkcije, sodnikov pa ne more izvoliti ljudstvo. Zatorej imenovanje muftija s strani države ne more biti sporno po 9. členu.

47. Nadalje je Vlada navedla, da kasacijsko sodišče ni obsodilo pritožnika zgolj zato, ker je nastopal kot mufti. Sodišče je namreč zaključilo, da je kaznivo dejanje po 175. členu podano takrat, ko nekdo dejansko opravlja funkcije verskega duhovnika. Sodišče je bilo tudi mnenja, da dejavnosti, ki se jih je pritožnik udeleževal, sodijo med upravne funkcije muftija v širšem pomenu izraza. Glede na to, da sta v tistem času obstajala dva rodopska muftija, je moralo sodišče obsoditi nepravico, da ne bi prišlo do napetosti med muslimani samimi, med muslimani in kristjani ter med Turčijo in Grčijo. Zaradi pritožnika je bila zakonitost dejanj zakonitega muftija vprašljiva. Kakorkoli, država je morala zaščititi službo muftija, zatorej bi pritožnik moral biti kaznovan, tudi če ne bi bilo zakonito imenovanega muftija. Končno je bila »izvolitev« pritožnika nepravilna, ker ni bila posledica demokratičnega postopka, saj so pritožnika izkoristili krajevni muslimanski člani parlamenta v strankarske politične namene.

48. Pritožnik je trdil, da njegova obsodba ni bila nujna v demokratični družbi. Poudaril je, da imajo kristjani in Židje v Grčiji pravico do izvolitve svojih verskih voditeljev. Če so muslimani prikrajšani za to možnost, je to diskriminatorno ravnanje. Nadalje je trdil, da ga je velika večina muslimanov v Trakiji hotela za svojega muftija. Tako vmešavanje ne more biti upravičeno v demokratični družbi, kjer se država ne bi smela vmešavati v odločitve posameznikov glede osebne vesti. Njegova obsodba je bila

le del izraza politike represije, ki jo grška država izvaja nad turško-muslimansko manjšino v zahodni Trakiji.

49. Sodišče je opomnilo na dejstvo, da je svoboda misli, vesti in veroizpovedi eden od temeljev »demokratske družbe« v smislu Konvencije. Pluralizem, neločljiv od demokratske družbe, ki je bila s trdom pridobljena skozi stoletja, je odvisen od te svobode. Res je, da je v demokratski družbi potrebno postavljati omejitve glede svobode veroizpovedi, da bi uskladili interese različnih verskih skupin (glej zgoraj omenjeno sodbo Kokkinakis proti Grčiji, op. cit., str. 17 in 18, §§ 31 in 33). Vseeno pa morajo take omejitve odgovarjati »nujnosti potreb družbe« in biti morajo »sorazmerne z zakonitim ciljem« (glej, med drugim, Evropsko sodišče za človekove pravice, sodbo Wingrove proti Veliki Britaniji z dne 25. novembra 1996, Poročila o sodbah in sklepih 1996-V, str. 1956, § 53).

50. Sodišče opozarja tudi na dejstvo, da je bil pritožnik obsojen po členih 175 in 176 Kazenskega zakonika, ki kot kazniva dejanja obravnava nekatera dejanja proti duhovnikom »znanih veroizpovedi«. Sodišče v tej zvezi navaja, da, čeprav 9. člen Konvencije ne zahteva od držav, da pripišejo pravno veljavnost verskim porokam in odločitvam verskih sodišč, so po grški zakonodaji poroke, ki jih opravijo duhovniki znane vere, enake civilnim, in muftiji lahko razsojajo o nekaterih družinskih sporih in sporih glede dediščine med muslimani. V danih okoliščinah bi lahko ugovarjali, da je v javnem interesu države, da izvaja posebne ukrepe, s katerimi želi zaščititi pred goljufijo tiste, na katere zakonit odnos lahko vplivajo dejanja verskega duhovnika. Kakorkoli, Sodišču se ne zdi pomembno odločati o tem vprašanju, saj se v pritožnikovem primeru ne postavlja.

51. V tej zvezi Sodišče ugotavlja, da kljub nejasni trditvi, da je pritožnik izvajal poročne obrede in sodeloval pri upravnih dejavnostih, domača sodišča, ki so obsodila pritožnika, v svojih odločitvah niso omenila kakšnih posebnih dejanj pritožnika, ki bi lahko imela pravno veljavnost. Domača sodišča so pritožnika obsodila zaradi naslednjih ugotovljenih dejstev: izdaja sporočila o verskem pomenu praznika, govor na verskem shodu, izdaja drugega sporočila ob verskem prazniku ter pojavljanje v oblačilih verskega voditelja.

Nadalje nihče ni oporekal dejstvu, da imel pritožnik oporo vsaj dela muslimanske skupnosti v pokrajini Rodopi. Po mnenju Sodišča kaznovanje osebe zgolj na osnovi dejstva, da se je vedel kot verski voditelj skupine, ki mu je voljno sledila, ne more biti združljivo z zahtevami verskega pluralizma v demokratski družbi.

52. Sodišče ni zanemarilo dejstva, da je pokrajina Rodopi, poleg pritožnika, že imela uradno imenovanega muftija. Nadalje je Vlada vztrajala, da je bila obsodba pritožnika nujna v demokratski družbi, ker so njegova dejanja spodbujala sistem, ki ga je vzpostavila država za organizacijo verskega življenja muslimanske skupnosti v pokrajini.

Sodišče opozarja, da iz dejstev ne izhaja, da bi pritožnik skušal kadar koli izvrševati sodne in upravne funkcije, ki so določene z zakonskimi določbami o muftijih in drugih duhovnikih »znanih veroizpovedi«. Tudi sicer se Sodišču ne zdi, da bi država v demokratski družbi morala ukrepati, da bi zagotovila enotno vodstvo verskih skupnosti.

53. Res je Vlada trdila, da so glede na posebne okoliščine zadeve oblasti morale posredovati, da ne bi prišlo do ustvarjanja napetosti med muslimani v pokrajini Rodopi in med muslimani in kristjani v tem območju, pa tudi med Grčijo in Turčijo. Čeprav Sodišče priznava, da lahko pride do napetosti, kadar se verska ali katera koli druga skupnost začne deliti, je mnenja, da je to ena od neogibnih posledic pluralizma. Vloga oblasti v takih okoliščinah ni, da odstrani vzrok napetosti z odstranitvijo pluralizma, temveč, da zagotovi, da so različne skupine strpne ena do druge (glej, mutatis mutandis, Evropsko sodišče za človekove pravice, sodbo Plattform »Ärzte für das Leben« proti Avstriji z dne 21. junija 1988, Serija A št. 139, str. 13, § 32). V tej zvezi Sodišče ugotavlja, da razen splošnega sklicevanja na ustvarjanje napetosti, Vlada ni omenila nikakršnih neredov med muslimani v pokrajini Rodopi, ki jih je, ali pa bi jih lahko, povzročil obstoj dveh verskih voditeljev. Nadalje je Sodišče mnenja, da ni bilo navedeno nič, kar bi kazalo na nevarnost napetosti med muslimani in kristjani ali med Grčijo in Turčijo kaj več kot zelo majhna možnost.

54. Glede na zgoraj navedeno je Sodišče sklenilo, da ni bilo razvidno, da bi bila obsodba pritožnika po členih 175 in 176 Kazenskega zakonika upravičena glede na okoliščine zadeve zaradi »nujnosti potreb družbe«. Zatorej vmešavanje v pravico pritožnika do izražanja svoje vere, skupaj z drugimi in javno, v

bogoslužju in pouku, ni bilo »nujno v demokratični družbi za zaščito javnega reda« po členu 9 § 2 Konvencije. Zatorej je bila podana kršitev 9. člena Konvencije.

II. Očitana kršitev 10. člena Konvencije

55. Pritožnik se je pritožil, ker je bil obsojen zaradi določenih izjav in pojavljanja v določeni vrsti oblačil, in s tem naj bi bila podana kršitev 10. člena Konvencije, ki določa:

»1. Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Ta člen ne preprečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij.

2. Izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podvrženo obličnostnim pogojem, omejitvam in kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali zločinov, za zavarovanje zdravja ali morale, za zavarovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.«

56. Vlada je ugovarjala, da do kršitve ni prišlo, ker pritožnik ni bil kaznovan, ker je izrazil določeno mnenja, temveč zaradi polastitve funkcij muftija.

57. Zaradi ugotovitve, da je bila podana kršitev 9. člena Konvencije, se Sodišču ne zdi potrebno, da bi preučilo, ali je bil kršen tudi 10. člen.

III. O uporabi 41. člena Konvencije

58. 41. člen Konvencije določa:

»Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

A. Škoda

59. Pritožnik je zahteval povračilo denarne kazni, ki jo je plačal zaradi svoje obsodbe in je znašala približno 700.000 GRD. Zahteval je tudi 10.000.000 GRD za nepremoženjsko škodo.

60. Vlada se s temi zahtevami ni strinjala.

61. Sodišče opozarja na dejstvo, da je ugotovilo, da je bila z obsodbo pritožnika podana kršitev 9. člena Konvencije. Zatorej dodeljuje pritožniku odškodnino za premoženjsko škodo v višini denarne kazni, ki jo je moral plačati, in sicer 700.000 GRD. Nadalje Sodišče meni, da je pritožnik zaradi zgoraj navedene kršitve utrpel nepremoženjsko škodo, za katero zgolj ugotovitev kršitve ni zadostno zadoščenje. Zato je Sodišče na pravični osnovi dodelilo pritožniku 2.000.000 GRD.

B. Stroški in izdatki

62. Pritožnik ni podal nobene zahteve v zvezi s stroški in izdatki.

63. Sodišču se, glede na zgoraj navedeno in na dejstvo, da je pritožnik prejel pravno pomoč v tem postopku, ne zdi primerno dodeliti nadomestila za stroške in izdatke.

C. Zamudne obresti

64. Po podatkih, ki so Sodišču na razpolago, je zakonita obrestna mera, ki velja v Grčiji na dan izdaje te sodbe, 6 % na leto.

ZARADI TEGA SODIŠČE SOGLASNO

1. odloči, da je prišlo do kršitve 9. člena Konvencije;
2. odloči, da se ne postavlja ločeno vprašanje v zvezi z 10. členom Konvencije;
3. odloči, da mora tožena država plačati pritožniku v roku treh mesecev od datuma, na katerega ta sodba postane pravnomočna v skladu s členom 44 § 2 Konvencije, 2.700.000 (dva milijona sedemsto tisoč) grških drahem za škodo, ter, da se navadne obresti po letni obrestni meri 6 % plačajo od poteka zgoraj omenjenega trimesečnega roka do plačila;
4. zavrne ostale pritožnikove zahteve za pravično zadoščenje.

Sodba je sestavljena v angleškem jeziku ter razglašena na javnem zasedanju v zgradbi Human Rights Building v Strasbourgu, dne 14. decembra 1999.

Podpis: Erik Fribergh
Sodna pisarna

Podpis: Marc Fischbach
Predsednik